

URTX

ORIGINALS DE *RESSÒ* NO PUBLICATS

Xavier Ferré Trill

ORIGINALS DE *RESSÒ* NO PUBLICATS

Abstract

En este artículo se hace un breve repaso a la trayectoria histórica de la revista *Ressò*, que a la vez era noticiario local y comarcal, revista literaria y científica y hoja parroquial. La dirigía Mn. Ramón Muntañola y se editaba en catalán en el pueblo leridano de Els Omells de Na Gaia. En este escrito también se comentan una serie de composiciones literarias y culturales no publicadas.

*This article is a brief resume of the historical course of the journal *Ressò*, which was, at the same time, a local and regional newspaper, a literary and scientist journal and the parish bulletin. It was edited by Rev. Ramón Muntañola and it was printed in the village of Els Omells de Na Gaia (province of Lleida). The text also reviews some unpublished cultural and literary documents.*

Paraules clau

Literatura, periodisme, catalanisme, Urgell, segle xx.

I. El context de 1952

Ressò, com a continuació i alhora superació del full parroquial ideat també per Mossèn Muntanyola¹, *La Veu de la Parròquia*, suposà la difusió de la llengua i la catalanitat entre els fidels, dins el marc del catolicisme social de Torras i Bages -a qui la revista volia dedicar un número [*Ressò*, 30-I-1952, p.30]- Carles Cardó i Vidal i Barraquer. Ramon Muntanyola Llorac (1917-1973) representava, amb Josep Armengou i Pere Ribot, la continuïtat amb sectors cristians de pregueira que recolzava en la identitat entre fe i pàtria². D'altra banda, l'àmbit de proximitat de la revista no deixà de tenir present el marc nacional³. Així, l'editor i activista Joan Ballesster i l'aleshores integrant del Front Nacional de Catalunya, Joan Cornudella, conceptuaren que la revista suposava una "eina de mentalització i de presa de consciència" i que traçava el camí cap a "unes publicacions catalanes d'abast popular"⁴.

La publicació era dirigida per Ramon Muntanyola, amb la col·laboració del metge d'Omells, Lluís Grabulosa i la col·laboració del nucli de Barcelona encapçalat per Joan Grases Rueda i per sectors relacionats amb l'Obra del Diccionari i Joan Ballester⁵. Per la documentació consultada ens consta -"Saluda" de R. Muntanyola a J.M.Casacuberta (29-XI-1951)- que també era rebuda per aquest darrer, editor, que trametia a la revista, per mitjà del Mossèn d'Omells, publicacions de l'Editorial Barcino com les *Cròniques* i treballs verdaguerians.

Ressò publicà un total de dotze números entre 1950 i el darrer any esmentat (encara que Ramon Miró en comptabilitza setze)⁶ i anava estenent la seva implantació territorial. És el cas, per exemple, d'un treballador de banca de Valls que, després d'haver-ne llegit l'extraordinari nadalenc, "magnífic exemplar extraordinari", tramet a Muntanyola una tarja del director de l'entitat per-

¹ Una breu notícia biogràfica al *Diccionari d'història eclesialstica de Catalunya*, Vol. II [D-O], Editorial Claret, Barcelona, 2000, pp. 694-695.

² Albert Manent. *Solc de les hores. Retrats d'escriptors i de polítics*, Destino, Barcelona, 1988, pp.111-112.

³ Sobre l'ascendent de Carles Cardó a *Ressò*, Josep-Joan Piquer i Jover: "Un Gran Missioner dels nostres dies: Mn. Ramon Muntanyola" dins *Miscel·lània Mossèn Muntanyola*, Vol. II, Vila-Seca- Salou, 1974, p.395. Una panoràmica detallada de la revista, distribució i característiques formals de la revista a Joan Grifoll i Guasch: "La trajectòria de la revista "Ressò" (1950-1952)", *Anuari 1989 de la Societat d'Estudis d'Història Eclesialstica Moderna i Contemporània de Catalunya*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació de Tarragona, 1991, pp. 99-127. Sobre el pairalisme de *Ressò*, Joan Samsó: *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951)*, II, PAM, Barcelona, 1995, pp.167-168. *La Veu de la Parròquia*, publica a Omells de Nagaia, eixí entre l'u de novembre de 1947 i el dotze de març de mil nou-cents cinquanta. En el darrer número (84 del 12-III-1950) comenta que la publicació arribà a tirar 6.000 exemplars setmanalment a un total de 46 parròquies, "no solament en la diòcesi de Tarragona, sinó en altres indrets de Catalunya, València i Balears". *La Veu...* fou substituïda, com a imposició d'Arriba i Castro, per la *Hoja Dominical*.

⁴ Joan Ballester & Joan Cornudella: "Fent Memòria" dins *Miscel·lània Mossèn Muntanyola* [...], I, p.73.

⁵ Joan Samsó: *La cultura catalana* [...], pp.150-151.

⁶ Ramon Miró Baldrich: "Mossèn Muntanyola i la revista *Ressò*", *Urtx. Revista cultural de L'Urgell*, 20, Tàrrrega, abril de 2007, p.332. Aquest autor situa la publicació de la revista entre el primer número del març-maig de 1950 i el darrer del 29-II-1952.

què s'hi volia subscriure. A més, el corresponçal constata: “poc a poc “Ressò” va estenent la seva benaurada sembra i els cors de molts germans nostres ja bateguen com Déu Mana. Si som de Catalunya és molt natural que pensem, escrivim, parlem en català”⁷. La funció culturitzadora, adscrita a l'àmbit d'influència parroquial, dels creients de base i de sectors intel·lectuals, anava comptant amb el reconeixement d'altres plataformes de conscienciació nacional com l'Obra del Dccionari: “*Con este título [Ressò] se publica en Els Omells de Na Gaia, pequeño pueblo del Pla d'Urgell, un periódico mensual que participa de hoja parroquial, de revista literaria y científica y de noticiario local y comarcal, redactado casi íntegramente en catalán y dirigido por el culto y entusiasta párroco Mn. Ramón Muntanyola. El número de enero de este año presenta artículos variadísimos, como lo indica este sumario [...]. Merece felicitaciones muy cordiales el dinámico Mn. Muntanyola por el acierto con que edita esta publicación que deberís encontrar ecos e imitaciones en muchas parroquias catalanas*”⁸.

Però com constata Joan Samsó, les relacions, com era d'esperar, entre Muntanyola i el seu superior, l'Arquebisbe tarragoní Benjamín de Arriba y Castro no foren pas fàcils⁹. Com a exemple del control de la revista per aquesta jerarquia eclesiàstica, reproduïm un fragment de justificació -necessàriament estrictament religiosa- de Muntanyola adreçada al prelat de Tarragona pel que fa al procés de publicació del darrer número de *Ressò*, que es va publicar el 29 de febrer de 1952. Aquest document -redactat per Muntanyola a La Selva del Camp el 26-I-1952- és d'interès perquè s'hi expliquen els orígens i l'evolució constant de la publicació i els contactes amb Barcelona. En qualsevol cas, Muntanyola potser era conscient, com s'esdevingué, d'una futura intervenció repressiva davant el caire implícit d'ela publicació, car comptava amb les vicissituds esdevingudes amb el número extraordinari de nadal de 1951 que, segons Josep-Joan Piquer, fou requisat en nombre de 600 exemplars¹⁰. Les al·legacions, doncs, feien:

“ [...] 1º “Ressò” nació en Omells de Nagaia, como modesta revista local y como portavoz

de las actividades culturales y artísticas de la villa, colaborando en distintas secciones el Sr. Médico, los Sres Maestros, el Sr. Secretario del Ayuntamiento y el Sr. Párroco.

2º *El recurrente, a la sazón Ecónomo de la parroquia, aceptó con gusto la sección religiosa, pero con la condición de poder censurar el contenido de la revista al objeto de evitar posibles errores dogmáticos o morales.*

3º *Por considerarse cosa de poca monta (el tiraje no llegaba al centenar de ejemplares) no era necesario el permiso de la autoridad civil.*

4º *El recurrente, en lo que afecta a la sección religiosa, tenía ya la autorización del Prelado para escribir en periódicos y revistas.*

5º *Tras unos meses de publicación, “Ressò” despierta interés fuera del ambiente rural, llueven suscripciones, y un buen número de escritores catalanes de primera nota se ofrecen como colaboradores de la revista, que llega a ser mensual.*

6º *En juliol último [1951] se centra la revista en Barcelona, por contarse ya con las firmas de casi la totalidad de los intelectuales de la región, entre los cuales hay sacerdotes de distintas diócesis. Nuestra labor sacerdotal es dar un cauce cristiano a la publicación que podría sufrir desviaciones.*

[...]

8º *A través de nuestros artículos e intervención logramos influir religiosamente en ambientes que consideran a la Iglesia completamente identificada con el poder civil, sujeta a los caprichos de los “vencedores” y enemiga de todos aquellos que, bajo algún concepto se consideran “vencidos”. De que la actividad de “Ressò” –a través de los escritos de los sacerdotes- está creando un gran ambiente de simpatía a favor de la Iglesia se tienen pruebas abundantes, algunas de las cuales no pueden presentarse por ser objeto del sigilo sacramental. No son pocos que, gracias al apostolado de “Ressò” se han aproximado al sacerdote, lográndose que algunos se inscribieran para practicar Ejercicios Espirituales.*

⁷ Carta d'A. Gomis Figuerola a R. Muntanyola (Valls, 8-I-1952). Sg.Top 925. Fons Ramon Muntanyola (AHCT).

⁸ *Diccionari Català-Valencià-Balear*, fascicle 56, Plama de Mallorca, Gráficas Miramar, 1951. Fons Mossèn Muntanyola (AHCT).

⁹ Joan Samsó: *La cultura catalana* [...], pp.146-148.

¹⁰ Josep-Joan Piquer i Janer: “Un Gran Missioner [...]”, p.386.

9º Se dirá que Ressò contiene artículos de diversa índole. Es verdad. Los escritos que no son de tema religioso, son de carácter literario o científico de materias sujetas a la libre discusión de los hombres. En ninguno de ellos se encontrará nada que esté en desacuerdo con el Dogma o la Moral Católica. Salvados estos principios, cada autor se hace responsable de los artículos que firma. Los sacerdotes de Ressò ni están ni dejan de estar conformes ni disconformes con los escritos que versan sobre materias de libre discusión humana.

10º Como argumento a favor de la revista, no es fuera de lugar hacer notar que se han recibido cartas laudatorias de alguna dignidades eclesiásticas, y de parte del Sr. Obispo de Segorbe [Josep M. Pont i Gol]¹¹, una felicitación autógrafa que se publica en el número de Enero, que está en máquinas. Ultimamente hemos sabid[o] que, a través de una de esas dignidades de la Iglesia, se ha mandado Ressò a Monseñor Montini y al Cardenal Tisserant [...].

Aquest plec de descàrrecs, motivat per la gradual penetració social de la revista que, com hem vist, anava orientat formalment "para lucrar más almas para Cristo" i "poder influir más eficazmente en ciertos núcleos que miraban con escepticismo a la Iglesia (por considerarla identificada con cierta postura política), havia d'anar adreçat primerament al Bisbe de Barcelona Dr. Gregorio Modrego. Però perquè se'n tingués constància prèvia, fou lliurat a Arriba y Castro amb una finalitat precisa: sol·licitar-li protecció de la publicació en cas de persecució o prohibició i, en qualsevol, explicitar que l'únic responsable de l'edició era Ramon Muntanyola. "[...] En caso de venir, por parte de la autoridad civil, una represión de Ressò, no sea ésta coadyuvada por la autoridad de V. Excia. Rdma, antes bien abogue por la publicación de ella mism, recabando la autorización de publicaciones de ésta índole [...]. Que en el caso de haber de comparecer ante tribunal para ser juzgados los promotores e inspiradores de la revista, se autorice por V. Ex Rdma. Al recurrente (primer sacerdote redactor) para asumir la responsabilidad de la publicación, con el ánimo de evitar perjuicios a los compañeros y dar un ejemplo de abnegación y amor al prójimo [...]". Finalment, un aspecte a destacar era que Muntanyola expressava com

a al·legació de protecció la funció darrera que, com a cobertura, exercia la revista externament: la d'unir els dos bàndols de la guerra dita civil: "[...] no es pasión política de ninguna clase, ni otro torcido fin, lo que motivó al recurrente a colaborar en Ressò sino el deseo de divulgar la doctrina de Cristo en todos los ambientes y valiéndose de todos los medios, trabajando en el apostolado de hermanar cristianamente los dos bandos separador por una revolución sangrante y una guerra fratricida [...]"¹².

Les expectatives, doncs, eren posades en l'Arquebisbe de Tarragona. En una lletra de Ramon Muntanyola a Arriba y Castro (La Selva, 10-II-1952), hom assabenta de les gestions de l'ex-Director de la publicació per a tractar de continuar-ne la publicació amb diverses gestions de l'editor Salvador Torrell i Eulàlia i del director delegat a Barcelona, Joan Grases [?]. Muntanyola havia de donar compte al jerarca eclesiàstic de Tarragona de cada número publicat: "Después de la audiencia que el pasado lunes beneficentemente me concedió V.E. he hecho las debidas gestiones para encauzar el asunto de "Ressò" conforme los deseos de V.Sria.-Creo que, a estas horas, habrá ya recibido el número correspondiente al més de enero, que, a mi parecer, no hay palabra que suene a doble sentido, como se pudo interpretar en el número extraordinario de Navidad.-Por el director de la revista en Barcelona he sabido que se ha entrevistado con el Prelado de aquella diócesis [Modrego] a fin de gestionar, sin compromiso de la autoridad eclesiástica, una solución favorable para la publicación. Aguardamos noticias concretas sobre el particular. Por otra parte, sabemos de buena tinta que un editor competente de Barcelona junto con algunos intelectuales de aquella ciudad se personó al Ministerio al objeto de obtener permiso para publicaciones periódicas en lengua regional. Las impresiones fueron muy satisfactorias para los visitantes. Ante las buenas disposiciones del Sr. Ministro, los elementos seculares de "Ressò" están haciendo los trámites para obtener la debida autorización de la autoridad civil. Ello es todo lo que puedo comunicarle [...]"¹³. Aquestes gestions deuriem d'anar orientades a la continuïtat de publicació de la revista, un proper número hipotètic de la qual, com veurem, hauria de contenir els inèdits al·ludits, el conjunt dels quals consta de divuit articles i composicions.

¹¹ "Autògraf episcopal", Ressò. Cròniques i comentaris d'actualitat, 30-I-1952, [pp.16-17].

¹² "Correspondència emesa". Sig Top 842. Fons Ramon Muntanyola (AHCT).

¹³ Correspondència. Sg.Top. 843. Fons Ramon Muntanyola (AHCT).

Amb tot, la mediació sol·licitada per Muntanyola no va sorgir cap efecte. Els conflictes que tingué el sacerdot amb Benjamin Arriba y Castro motivà, entre d'altres motius, la prohibició de la continuïtat de la publicació. Aquest fet es traduí amb el segrest del darrer número publicat a la Impremta del targarí Francesc Camps Calmet, “Editorial Gràfiques Columba”, a partir d'octubre de 1951¹⁴. El dia 18 d'abril de 1952 la policia registra l'editorial Arca, propietat de Torrell i Eulàlia trobant-hi 3.000 exemplars del darrer número de la publicació, parcialment confiscat¹⁵. I El dia 21 d'abril es dugueren les acusacions contra l'impressor, Francesc Camps, Ramon Muntanyola; Joan Grases i Antoni Jaume Padró, distribuïdors de la revista a Barcelona i Salvador Torrell i Eulàlia, titular aleshores de l'editorial Arca, responsable de trametre els exemplars de la publicació als distribuïdors esmentats¹⁶. La sanció imposada a l'impressor de la revista fou de 5.000 pta, que fou abonada per mitjà del suport dels patricis de Tàrraga, entre els quals, Manuel Casanellas, Ramon Novell i Delfí Rubinat¹⁷. Pel que fa a Salvador Torrell, la sanció fou de 10.000 i trenta dies a la presó Model. Muntanyola no fou cridat a declarar segons que sembla per la intervenció d'Arriba y Castro i per estar a les envistes de commemorar el XXXVè Congrés Eucarístic Internacional.

II. Els inèdits

Com suara he al·ludit, les composicions no publicades per *Ressò* són les següents¹⁸: “Aniversari” (Gabriel Xammar), “La font de la vida” (Torras i Bages), “El Misteri d'Elch [sic] es català [sic] (Àngel Poblet [pseudònim?], “Pare Totpoderós” i “Com neix un filòsof” (Carles Cais), “Himne de la Tradició”-“Un himne de Joan Amade” (secció “Marges vius”) i “Tríptic de Nadal” (poema, anònim), “Els gossos, els gats i les rates” (Francesc Mas-Abril, poeta), “Homenatge a la memòria de Josep Lleonart” i “Un altre poeta” (ressenya del poemari de Joan Fuster, *Sobre Narcís* (Lluís Gassó i Carbonell, poeta), “El color en el cinema” (“Tamariu” [pseudònim],

Josep Serra Estruch [?]; o escrit del grup de Joan Ballester), “El gran problema” (Josep Perenya, pedagog), “Art religiós” (reflexió de Ramon Muntanyola [?]), “Elegia” (poema en record de Francesc Maria Capdevila), “Els poetes insulars de postguerra” (comentari d'aquesta edició de Manuel Sanchis Guarner; Ramon Muntanyola [?]), “Tenim una novel·lista” ([Carme] Guisset), article sobre l'escriptora vigatana Maria Dolors Orriols.

El conjunt d'aquestes col·laboracions expressaven, com en la totalitat dels números publicats, la finalitat de donar compte de les manifestacions culturals: teològiques, històriques, econòmiques, sociològiques, literàries. Tot allò que manifestava la dinàmica de la nació dels catalans, valencians i illencs. Fou el cas, per exemple, de l'homenatge al rossellonenc Joan Amade, tot publicant-ne el poema “Himne de la Tradició”, al·legoria de la unitat pàtria a ambdues bandes dels Pirineus. Com a entradeta manuscrita es destacava que “Els catalans del Principat no podríem, tard o d'hora, deixar d'oferir el nostre homenatge a aquest germà, a aquest home cordial i singular que sempre ha estat fidel a les nostres coses i fou un patriota exemplar. Hem recollit entre les seves nombroses poesies aquest “Himne a la Tradició”, que plasma bella ment les seves conviccions més íntimes i ens porta el missatge de la nostra gent del nord”. En la mateixa direcció, el poeta Lluís Gassó difonia l'evolució lírica del suecà Joan Fuster arran de la publicació *Sobre Narcís* (1948): “Ens acaba d'arribar de València un crit de poesia, un crit de joia esponderós [...], establint un pont de contacte entre tota la lírica nostrada [...]. Joan Fuster ens ha arribat a través de Xavier Casp -capdavanter de les lletres a València- [...]. Natural de Sueca [...] ha deixat la Universitat, després de graduar-se, i després d'haver assolit la madures i el temple ardit dels grans poetes [...]. Necessitem poetes joves, necessitem prosistes joves joves que vibrin i ens encomanin les seves vibracions i la seva potencialitat anímica, necessitem unir tots els esforços individuals en un esforç de col·lectivitat, i formar una cadena, anella per

¹⁴ Eufemià Fort i Cogul: *Ramon Muntanyola, testimoni de reconciliació*, PAM, Barcelona, 1977, p.141.

¹⁵ Ramon Miró Baldrich: “Mossèn Muntanyola [...]”, p.333.

¹⁶ El conjunt de dades del segrest de la revista, els processats implicats i el tiratge de la publicació provenen de: Antonieta Jarné Mòdol: *Estratègies de contestàcia a la Lleida franquista (1939-1977)*, Tesi Doctoral, Servei de Publicacions de la Universitat de Lleida, 1998, pp. 74-80. L'extrem de la condemna de Salvador Torrell i Eulàlia fou comunicat al nacionalista reusenc Joaquim Santasasusagna en lletra del 26-V-1952. D'altra banda, segons una tarja de Muntanyola [s/d: c.1952], Santasasusagna rebia la revista directament de Muntanyola. L'economista l'hi comentava breument que els números eren “ja de temps excursats”. Correspondència. Fons Joaquim Santasasusagna. Centre de Lectura de Reus.

¹⁷ Informació de Gener Gozalvo i Bou (Reus, 28-VII-2008).

¹⁸ Carpeta “Originals “Ressò”. Fons Ramon Muntanyola. Sg Top. 1713. (AHCT).

anella, per reformar la nostra posició literària, perquè a través dels segles, esdevingui eterna". També cal destacar l'homenatge que Lluís Gassó mateix dedicà a Josep Lleonard, traductor de Goethe tot destacant la humanitat de l'intel·lectual català: "Goethe no volia morir perquè encara no havia comprès tot el que hauria pogut comprendre i demanava "mes llum" i més intel·ligència. Lleonard, en canvi, havia comprès tot el què és humanament comprensible a través de la joia i del dolor, així és que la mort no li feia por, ans al contrari la desitjava".

Pel que feia a composicions que mostraven una varietat disciplinar i apropiaven el lector a qüestions d'actualitat, l'article "El color en el cinema" suposava una introducció als avantatges de la cromàtica en les pel·lícules. També cal destacar la reflexió de Josep Perrenya, "El gran problema", sobre l'augment de l'empobriment en contrast amb l'avenç científic. Aquesta contradicció arribaria, segons l'autor, a la seva màxima expressió en una conjuntura de guerra. Així, l'autor es mostrava contrari al supòsit que "la ciència salvarà la humanitat". Val a dir que sota el pseudònim M. Balasc i Montagut, aquest col·laborador publicà un primer article sobre la temàtica esmentada, "Misèria", al *Ressò* de maig de 1951.

La composició del dibuixant Carles Cais, "Pare Totpoderós", associava el perjudici del "confusionisme lingüístic", que "ja no pot anar més lluny" amb els girs manllevats de l'espanyol. Aquesta superposició lingüística resultava ser un menyscapse cap al conreu de la llengua en el registre religiós: "Un idioma és quelcom més que una manera especial d'expressar-se, mitjançant un reguitzell de mots més o menys enrevesats: és el reflex d'una forma peculiar de sentir, obra i comprendre.-Per això, ús i abús d'un llenguatge foraster pot deformar el lèxic autòcton i ofegar-nos la personalitat amb termes i frases, introduïdes pel mimetisme i que no corresponen a la nostra singular manera d'ésser.-Enlluernats per la força de la costum, [primerament: correcció de Muntanyola], no parem esment en la transcendència d'aquest problema. Estem tan mal avesats!.- Però si es mira detingudament resulta interessant, i alhora alligador, constatar l'acció desnaturalitzadora d'un bilingüisme que no troba la clau on deturar-se; àdhuc, arriba a desdibuixar en certs aspectes el sentit d'una oració tan íntima, coneguda i estudiada com el "Crec en un Déu" [...]."

Aquest mateix autor col·laborà amb un altre article, "Com neix un filòsof". Es tractava de mostrar les limitacions de la intel·ligència humana, de l'intel·lectual, a l'hora de comprendre fets que semblava que l'humanista s'havia explicat totalment. La naturalesa cíclica del coneixement (acabar/ recomençar) -a fi de copsar l'essència dels esdeveniments- és el que fornava verament el saber. Per això calia una actitud activa i superar explicacions retòriques, propies del "filosofisme": "L'intel·lecte té poderosos enemics que, a cada pas, pretenen frenar la seva funció: la sempre hipnotitzadora força del costum; la subtileza d'una mentida ampullosa que, diria's, sembla de més bon creure que la veritat seca i descarnada; la frase lapidària, encobridora, potser, d'un tòpic sofisticat; l'arrencament d'espatlles que, ens fa curts de talls i, ens submergeix el cap en una flonja droperia; són els factors decisius que, aigualint-nos el pòsit de la pròpia intel·ligència, ens fan veure pampallugues i combregar amb rodes de molí. La funció de l'intel·lecte no és pas empresa fàcil, de vegades, les mateixes crosses que podrien facilitar-nos la tasca no tarden a convertir-se en inesperats obstacles: ara, és un exemple o una anècdota explicada per fer més intel·ligible una qüestió, que en ésser narrada amb colors llampanants desdibuixa la finalitat que de primer antuvi tenia, per acabar enlluernant-nos amb seguit de detalls d'un barroquisme embafador; ara, és el lirisme d'un pensament o la metàfora alambinada, que, amb l'afany d'ésser poètica, entela la claredat [...]. El savi, l'erudit, l'intel·lectual sovint es perd dins aquest laberint, embrancant-se pel camí del filosofisme i llur obra en pateix [...]."

Finalment, com a exemple del to i orientació de les col·laboracions, que volien denotar la memòria de fets històrics que eren concebuts com a etapes bàsiques de la construcció nacional reproduceixo íntegrament l'assaig de l'activista i militant d'Estat Català, Gabriel Xammar Sala (1910-2008) al·lusiu a la commemoració de la generació que féu possible les Bases de Manresa de 1892 i, en concret, de la figura de Puig i Cadafalch. Era, doncs, una al·legoria al seixantè aniversari de l'esdeveniment patriòtic:

"Aniversari"¹⁹

L'any que acaba [1951] de finir es pot anomenar amb tota propietat l'any de les evocacions. Tots els aconteixements artístics, literaris, mundans, socials; esdeveninguts en

¹⁹ La transcripció observa la sintaxi i ortografia originals.

el mig segle suara finit han estat evocats per periodistes, literats, comediodrags. Els acon-teixements polítics d'aquest migle segle XX han estat, afortunadament, silenciats ja que aquests entren ja a l'història dels pobles i son massa recents per a que puguin esser estudiats amb l'equanimitat i sinceritats que mereixen.

Son ja moltes les entitats de Catalunya, esportives, corals, literàries que han sobreviscut aquesta cinquantena tan agitada a casa nostra. Son força les noces d'or que s'han celebrat en poc temps d'entitats d'activitats ben diverses pero que totes i cada una d'elles son un exponent de continuïtat de Catalunya.

D'ací poc es commemora una de les efemèrides mes transcendents de la nostra Patria. Pot esser considerada sense exageració com el punt de partida de la Catalunya actual. (Deixant a part el parentesi que s'obrí el juliol de 1936 i que encara no ha estat tancat). Em refereixo a la reunió que tingué lloc a Manresa del 25 al 27 de Març de 1892, fa seixanta anys, d'un estol de catalans representants de tots els estaments socials i de tots els matisos polítics de la nostra terra que sota els auspicis de la benemerita Unió Catalanista i en representació de totes les comarques catalanes es reuniren per a estructurar el que ells en digueren "Projecte de Constitució Autònoma" i que posteriorment hem conegut amb la definició simbòlica de "Bases de Manresa".

Que hi estaven representades totes les classes socials n'es una prova ben palesa les professions dels delegats que hi assistiren que estan classificats de la següent manera: Trenta advocats, vint-i-dos metges, setzenotaris, tretze farmacèutics, setcatedratics, set enginyers, quatre presbiteres, tres arquitectes, tres mestres, catorze escriptors, dos escultors, dos pintors, dos banquers, seixanta propietaris, vint-i-tres fabricants, deu comerciants, cinc industrials, vint-i- quatre hisendats, tres dependents del comerç, tres mestres d'obra, un pèrit agronom, un dibuixant, un impressor, un pilot i un fuster.

Aquesta classificació demostra que el millor de la intel·lectualitat catalana estava identificada amb els principis de la Unió Catalanista i que les comarques secundaven aquest moviment nacional n'es una prova ben palesa el gran nombre de propietaris i

hisendats que figuren com a delegats en aquestes deliberacions.

Donant una ullada als noms dels delegats assistents hi trobem un sens fi de patricis d'una integritat moral i patriòtica per tothom reconeguda i he volgut escollir entre tots ells els mes coneguts nostres per a donar-vos una prova d'aquesta afirmació. Enric Prat de la Riba, Josep Torres i Bages, Jaume Collell, Angel Guimerà, Narcís Oller, Lluís Domenech i Muntané, Joaquim Vayreda, Pau Font de Rubinat, Joan Permanyer, Eusebi Güell Bacigalupi, Antoni Aulestia i Pijoan, Francesc Matheu, Joan Llimona, Narcís Verdager i Callís, Manuel Folguera Duran, Antoni Bori i Fontestà, Pere Aldavert, Martí Genís Aguilar, Francesc Moragas, Josep Puig i Cadafalch...

Que no es tracta de quatre eixelabrats com molts detractors han volgut qualificar als homes de Manresa n'es una prova ben palesa la classificació per professions dels delegats que hi assistiren i si això no es prou llegiu amb atenció la llista de les personalitats de mes renom que representen sens cap mena de dubte el millor de la intel·lectualitat catalana de finals del XIXè segle i principis de l'actual.

Pocs son, malauradament els supervivents d'aquesta generació, tant pocs que segurament es podrien comptar amb els dits d'una ma, un d'ells Josep Puig i Cadafalch que en aquella Assemblea era delegat per Mataró avui encara ocupa càrrecs de la màxima responsabilitat a casa nostra com es la Presidència de l'Institut d'Estudis Catalans, la institució que, segons frase de "RESSÓ" vetlla els destins de la nostra ciència²⁰. El gran arqueòleg complirà enguany, si Déu vol, els seus 85 anys i en aquests dies i com homenatge a l'home de ciencia està a punt de sortir a la llum la "Miscel·lània Puig i Cadafalch" en la que hi publiquen treballs erudits de diversos països.

Una vida al servei de la Patria i de la Ciencia ve mereix l'homenatge de tots per tant crec que tots els amics de "RESSÓ" voldrem expressar a l'il·lustre patrici el nostre reconeixement tota la vida al servei d'una causa justa i noble. En que podria consistir aquest homenatge popular? Una simple tarja posada al correu del 25 al 27 de Març d'enguany [1952] adreçada a Josep Puig i Cadafalch (quina adreça esperem que RESSO voldrà divulgar)

²⁰ Darlac [=Joan Grases]: "21 savis vetllen els destins de la nostra ciència", *Ressò*, nadal de 1951 i any nou de 1952, pp.38-39. La identificació d'aquest pseudònim a Joan Samsó: *Op. Cit.*, II, p. 151.

serà el nostre íntim homenatge als homes que l'any 1892 es seuniren a Manresa i que avui estan representats pel President de l'Institut d'Estudis Catalans”.

Aquests escrits que no arribaren a eixir reflectien l'esperit originari de la publicació: la difusió d'una revista popular precursora, segons Josep Massot, de *Germinàbit i Serra d'Or*²¹: amb vocació d'estendre's mes enllà

de les elits intel·lectuals. Com palesa Fort i Cogul, citant una conferència de 1974 sobre Muntanyola de Mossèn Pere Ribot: “La primera revista catalana, diríem, que aixecà la veu, es féu seu sentir quasi de tot Catalunya, s'imposà i -calia comptar-hi- li donà [a Mossèn Muntanyola] més d'un disgust. Ell però tirà pel dret. Era el primer pas, la primera pedra del bastiment que aniria pujant amb el temps i que d'altres completarien”²².

²¹ Josep Massot i Muntaner: *Escriptors i erudits contemporanis*, PAM, Barcelona, 1996, p.170

²² Eufemià Fort i Cogul: *Ramon Muntanyola* [...], p.142.

